

عنوان مقاله:

حکمت عملی در مصیبت نامه عطار نیشابوری با تاکید بر اخلاق

محل انتشار:

فصلنامه تحقیقات بنیادین علوم انسانی، دوره 7، شماره 4 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 1

نویسندگان:

محسن احمدی

مهدی شریفیان

خلاصه مقاله:

حکمت در جهان بینی اسلامی، عصاره خرد و روشن بینی ضمیر حکیمی است که شایستگی راهبری و هدایت انسان ها را دارد. حکمت عملی، شاخه ای از حکمت و ناظر به کنش و اعمال و رفتار انسان است؛ چه در ارتباط با خدا و چه ارتباط با خود و چه ارتباط با دیگران. حکمت عملی درحقیقت رهنامه زیست انسانی در دنیاست؛ بنابراین، واکاوی و موشکافی ابعاد آن از دیدگاه های مختلف اهمیت زیادی دارد. عطار نیشابوری، عارف و حکیم برجسته ایرانی قرن ششم، ازجمله کسانی است که واکاوی ابعاد حکمت عملی در اندیشه او می تواند به غنای تحقیقات علمی فرهنگ ایرانی بیفزاید. در مقاله پیش رو، تلاش شده است حکایات موجود در کتاب مصیبت نامه عطار، به روش تحلیل مضمون تبیین و تحلیل شود. این مقاله در پی پاسخ به این پرسش کلی بوده است که شاخص ترین و مهم ترین مضامین حکمت عملی در اندیشه عطار، چه مواردی است و جهان بینی عطار در حوزه تدبیر امور فردی و اجتماعی چگونه است؟ عطار به عنوان یک اندیشمند عارف، در حوزه تربیت فردی و تربیت سامان سیاسی و اجتماعی زندگی انسان دیدگاه های بسیار مهمی دارد. برای تبیین این اندیشه ها نخست، کل حکایات مصیبت نامه کدگذاری و دسته بندی محتوایی شدند که نتیجه ای چنین به دست آمد: در این کتاب مجموعاً ۳۷۲ حکایت نقل شده است که در بررسی های ما، ۱۲۷ حکایت در بخش اخلاق، ۳۷ حکایت در بخش سیاست مدن و بقیه حکایات به عناوین متفرقه (غیرمرتبط با تحقیق حاضر) کدگذاری شده اند. اخلاق در میان سه بخش دیگر، بیشترین حکایات مرتبط با این پژوهش را به خود اختصاص داده است؛ هم بدان دلیل که اخلاق پایه و مایه تدبیر منزل و سیاست مدن است، یعنی تداوم آن ها به تقویت اخلاق است و هم بدان دلیل که عطار عارف است و عرفان، زیستی اخلاق محور را تجویز می کند. ۱۲۷ حکایت در حوزه اخلاق دسته بندی شده است که خود آن ذیل سه فصل چهارچوب بندی شده است: ۱. ارتباط با خدا، ۲. ارتباط با دیگران، ۳. ارتباط با خود. حکایات عطار درباره تدبیر منزل، نتیجه مهمی به دست نمی دهد؛ بنابراین، می توان گفت که لااقل در این کتاب، حوزه تدبیر منزل برای عطار اهمیت زیادی نداشته است. در حوزه تدبیر امور سیاسی و حکمرانی، عطار چهار شاخصه مهم را برای حاکم جامعه اسلامی واجب می شمارد که عبارت اند از: ۱. عدالت ورزی، ۲. ساده زیستی، ۳. بخشش و بخشودگی، ۴. نصیحت پذیری. عطار در حوزه سیاست مدن، هم در مقام یک حکیم، تجویزهای سیاسی دارد و هم خود به عنوان یک کنشگر سیاسی اجتماعی، تندترین انتقادات را متوجه حکومت های زمانه خود می کند.

کلمات کلیدی:

Wisdom, Practical Wisdom, Morality, Civil Policy, Attar, حکمت, حکمت عملی, اخلاق,

سیاست مدن, عطار.

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1422858>

